

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 20 Mart 2019

4 Milyon 300 Bin Kişi

4 Milyon 300 bin kişi “açık” işsiz...

Dikkat ediniz, genel geçer bir ifadeyle işi olmayan insanlardan bahsetmiyoruz. Sözü ettiğimiz rakam *açık* işsizler ordusunu ifade ediyor. Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) teknik ifadesiyle, açık işsiz olarak sayılmanın koşulları şöyle sıralanıyor:

- (1) Sözü geçen dönemde (Kasım Aralık Ocak ayı ortalaması) kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiç bir işte çalışmamış;
 - (2) İş aramak için son 4 hafta içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış; ve
 - (3) 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan 15 ve daha yukarı yaşta olanlar
- İşsiz nüfusa dahildirler.

Dolayısıyla, TÜİK istatistiklerinde “işsiz” sayılabilmek için *aktif olarak iş arıyor olmak* ve *kısa süre içerisinde de iş başı yapmaya hazır olmak* gerekmektedir. Türkiye’de bu rakam Kasım Aralık Ocak aylarında ortalama 4 milyon 300 bin kişidir. Bu rakam 2017’nin eş döneminde 3 milyon 291 bin kişi idi. Dolayısıyla son bir yılda “açık” işsizlerin sayısı 1 milyon 11 bin kişi artış göstermiştir.

Hemen belirtelim ki bu rakama, gene TÜİK tanımıyla, “iş aramayıp çalışmaya hazır olanlar” dahil değildir. Bu grubu TÜİK, “çeşitli nedenlerle bir iş aramayan, ancak 2 hafta içinde işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişiler” olarak tanımlamaktadır. Bir çok araştırmacı bu grubu çalışmaya hazır olmasına rağmen, iş bulma umudunu kaybetmiş olduğu için iş aramaktan vazgeçen kesim olarak tanımlamaktadır. Açık işsizler rakamına bu tür “umudunu kaybedenler” de ilave edildiğinde “*geniş tanımlı işsizlik*” kavramına ulaşılmaktadır. TÜİK verilerine göre bu rakam 7 milyon 153 bine çıkmakta ve geniş tanımlı işsizlik oranı da yüzde 20.)’a fırlamaktadır.

İstihdamın güvencesiz niteliği

Konunun bir de istihdam edilenler boyutu var kuşkusuz. 2018’de toplam istihdam 2017’ye göre 633 bin kişi azalmış durumda. Son bir yıl içerisinde istihdam kayıpları tarımda 375 bin, sanayide 40 bin, inşaatta 442 bin kişi olarak hesaplanıyor. Hizmet sektörleri ise 224 kişilik bir istihdam artışı yaşamış. “Hangi tür hizmetler?” ve “hangi koşullarda” sorularına ancak dolaylı yanıtlar bulabiliyoruz. TÜİK verileri 2018’de “kendi hesabına ve ücretsiz aile işçisi” biçiminde “istihdam edilenleri” 7 milyon 375 bin kişi olarak tahmin etmekte. Bu rakama herhangi bir sosyal güvencesi olmadan çalışan “kayıt dışı” emekçileri de ilave ettiğimizde ILO’nun *güvencesiz istihdam* (*vulnerable employment*) kavramına ulaşıyoruz. 2018 için güvencesiz istihdam toplamı 9 milyon 236 bin kişi olarak verilmiş; çalışan nüfusun üçte birine ulaşıyor.

Kayıt dışı / güvencesiz istihdam oranı kadınlarda yüzde 40.3'e değin çıkıyor. Tarım-dışı sektörlerde "ücretsiz aile işçisi" olarak "istihdam" edilen kadınlarda kayıt dışılık oranı ise yüzde 70.2!

Söz konusu kadın emeği olduğunda, "eğitimli olmak" çok avantaj sağlıyor gözükmemekte. Örneđin lise mezunu kadınlarda işsizlik oranı yüzde 22.3; kadın üniversite mezunlarında ise yüzde 18 (aynı oranlar erkeklerde, sırasıyla, yüzde 12.1 ve 10.4).

Bunların yanında bir de İŞKUR tarafından yönetilen geçici istihdam biçimleri var. *Toplum Yararına Çalışma Programı* bunlardan en önemlisi. TYÇP 31 Aralık 2008'de yürürlüğe girmiş ve "bir yıl içerisinde dokuz ayı geçmemek üzere, istihdamın korunması, artırılması, işsizlerin meslek niteliklerinin geliştirilmesi ile işsizliğin azaltılmasına yardımcı olmak" amacıyla geliştirilmiş idi. Programa katılanlar dokuz ay boyunca "kurs" görmekte (gerçekte çoğunlukla kursa yazılmaktan ibaret kalmakta) ve asgari ücret üzerinden ücretleri, vergileri ve sigorta primleri "İşsizlik Sigorta Fonundan" karşılanmaktadır. Aslında özü itibariyle bir başla güvencesiz olan bu yapay ve geçici istihdam biçimi, işsizlik rakamlarını da aşağıya çekmek için bir politika aracı olarak kullanılmaktadır.

İŞKUR kayıtlarına göre TYÇP dahilinde "istihdam" edilenler 2018'te 355 bin 482 kişidir. 2017'de bu tür toplam kursiyer-istihdamı 266 bin 924 kişi idi. Bu rakamları yukarıda belirttiğimiz güvencesiz istihdam rakamlarına eklersek kayıt dışılık oranı yüzde 35'e çıkmakta; eğer bunları gerçek istihdam kabul etmeyip, işsizler safına eklediğimizde de açık işsizlik oranı yüzde 14.6'ya yükselmektedir.

Bir yanda işsizlik, diğer yanda ise istihdamın "güvencesiz" niteliği Türkiye'de derinleşmekte olan krizin yapısal öğelerini oluşturmaktadır.